

UKM 05/03: Hva slags gudstjeneste vil vi ha

Til Kirkerådet og Kirkemøtet

Bakgrunn

Ungdommens kirkemøte (UKM) og Nemnd for ungdomsspørsmål (NFUNG) har i flere år hatt et sterkt engasjement for gudstjenestelivet i Den norske kirke. I mai 2001 ba Kirkerådet Nemnd for gudstjenesteliv om å utrede spørsmålet om større fleksibilitet i høymessen. Når UKM igjen tar opp dette spørsmålet er det for å få fortgang i denne prosessen, samt å si noe om hvilken retning vi mener arbeidet bør ta.

Med begrepet ”gudstjeneste” forstår vi i denne teksten høymesse, dvs. menighetens hovedgudstjeneste på søndag.

Dagens gudstjenesteordning er *regelstyrt*. Det vil si at Kirkemøtet vedtar de liturgiske ledd og salmer som er mulig å bruke i en gudstjeneste. Disse er samlet i Gudstjenestebøkene og Salmebøkene. På denne måten styres gudstjenesten ved at det er laget regler for hvordan den skal være. Med dagens ordning oppleves valgmulighetene som begrenset. Regelstyring har man valgt fordi man ønsker å følge et *enhetsprinsipp* i gudstjenestelivet. Det vil si at alle gudstjenester skal være mest mulig enhetlige, og uansett hvor i landet man deltar på gudstjeneste vil man kjenne seg igjen.

Dagens gudstjenesteordning opplever vi som *for* enhetlig. Enhetsprinsippet og regelstyringen kan hemme lokal tilpasning, kreativitet og medvirkning. Praksis i mange menigheter er at man er mer fleksible enn hva Gudstjenestebøkene egentlig åpner for. Denne praksisen ønsker vi å åpne for.

Målet er ikke å lage en ny variant av ungdomsgudstjeneste eller Ung Messe, heller ikke å ta livet av høymessen slik vi kjenner den i dag. Vi vil legge til rette for en gudstjenesteordning som kan fungere for alle – uavhengig av alder, kjønn og geografi, og som fungerer som menighetens hovedgudstjeneste. Vi vil fortsatt at gudstjenestens språk skal være preget av den rike liturgiske tradisjon vi står i. For at denne tradisjonen skal tale sant til mennesker i dag, ønsker vi også å fornye og videreutvikle den. Vi vil at det skal være mulig å feire høymesse slik vi kjenner den i dag. Vi ønsker imidlertid en åpnere ordning, hvor man kan gjøre lokale tilpasninger, i større grad hente inn nye elementer og nyttiggjøre seg lokal kompetanse.

Med dette innspillet ønsker vi å skissere en modell det kan tas utgangspunkt i, i det videre arbeidet med gudstjenesten. Vi vil bevege oss *fra en regelstyrt ordning til en mål- og kompetansestyrt ordning*. Det vil si at man lar gudstjenesten styres av de mål man setter seg og den kompetanse man har. Målene må styres av et sett kjerneverdier, det vil si de verdier som bør prege gudstjenestelivet.

Vi ønsker å beholde en grunnstruktur slik at det kan være en gjenkjennelse av gudstjenestens gang. Gjenkjennelse ser vi på som en viktig trygghetskapende og

inkluderende faktor. Liturgien i dagens høymesse oppleves lite tilgjengelig for mange gudstjenestedeltagere, og vi tror at det må fokuseres på å formidle hva den betyr og hva den står for. Dette vil også være viktig med en enklere ordning, noe som i seg selv kan være et virkemiddel til å øke forståelsen av gudstjenestens gang og innhold.

UKM's innspill

I arbeidet med en reform av gudstjenesteordningen ønsker UKM 2003 å levere følgende innspill, som skal gjelde for gudstjenesten generelt og dermed også for forordnet høymesse.

UKM ber Kirkerådet jobbe for en mer fleksibel høymesse- og gudstjenesteordning. Vi foreslår at man kan ta utgangspunkt i en grunnstruktur som skal være den samme i alle gudstjenester. I tillegg bør man tilstrebe et sett av kjerneverdier. Videre kan uttrykksformer for de ulike ledd tilpasses lokale behov og ressurser osv.

Argumenter for fleksibilitet:

- I dag er det allerede en praksis i mange menigheter som er mer fleksibel enn hva Gudstjenestebøkene åpner for. Det at dette strengt tatt er i strid med gjeldende ordning overses i de fleste sammenhenger, fordi man ønsker en viss fleksibilitet. Eksempler på slik fleksibilitet kan være å skrive egne bønner, legge til, sløyfe eller bytte rekkefølge på ledd. Vi ønsker derfor fleksibilitet i forhold til de nåværende reglene.
- For å kunne forklare de liturgiske leddene i selve gudstjenesten.
- For å kunne gjøre lokal tilpasning.
- For å muliggjøre større medvirkning fra menighetens medlemmer i gudstjenesteplanleggingen og gjennomføring. Dette er egentlig et spørsmål om gudstjenestens eierforhold, der målet må være at hele menigheten eier og deltar i gudstjenesten.
- Hvis man ønsker å gå fra regelstyring til mål- og kompetansestyring, er økt fleksibilitet en forutsetning.

Grunnstruktur:

Vi mener det bør være én grunnstruktur som alle gudstjenester tar utgangspunkt i. Med grunnstruktur mener vi de elementene som minst bør være med i hver gudstjeneste. Det er innholdet i de ulike elementene som må være konstant, mens formen kan variere. Det bør være fleksibilitet og valgfrihet i forhold til hva man tar med innen hvert element. For eksempel bør hver gudstjeneste inneholde bønn, men bønnens ordlyd og utforming må kunne tilpasses den enkelte gudstjeneste eller lokale behov.

Vi har valgt å kalle de ulike elementene for "steder" for å fokusere på innholdet, som er det vi vil holde frem. Vi mener ikke å innføre en ny fast terminologi, men bruker disse uttrykkene i sakens anledning. Med "sted" mener vi at det skal være en plass for bønn i gudstjenesten, en plass for lovsang osv. Vi har også valgt å si noe om hva vi synes er viktig innen de ulike "stedene". Grunnstrukturen vi her skisserer er den samme strukturen som høymessen har, slik vi kjenner den i dag.

- *Sannhetens sted*: syndsbekjennelse, Kyrie, absolusjon.

- *Lovsangens sted*: Gloria/lovsang, sanger og salmer.
- *Ordets sted*: tekstlesing, forkynnelse/undervisning, vitnesbyrd
- *Bønnens sted*: forbønn, bønn for dagen/inngangsbønn.
- *Bordets sted*: nattverd. Det bør tilstrebes at det er nattverd i hver gudstjeneste.
- *Utsendelsens sted*: velsignelse, utsendelsehilsen,

Følgende faste ledd skal være med i hver gudstjeneste: Fader Vår, Trosbekjennelse og Innstiftelsesord.

Dersom noen skal døpes er det også et *sted* for dåp i gudstjenesten.

Det bør i tillegg være åpning for å legge til ledd som er relevante i forhold til et tema, eller den spesielle gudstjenesten. Her tenker vi på for eksempel vitnesbyrd, personlig forbønn, stillhet, bønnvandring, lystenning, verdibekjennelse osv.

Kjerneverdier:

Disse kjerneverdier ønsker vi å sette fokus på:

- Menighetens medlemmers deltagelse i gjennomføring av gudstjenesten. Dette gjelder også i tradisjonelle presteoppgaver som forkynnelse, forbønn og hilsener, da det er viktig å utnytte menighetens ressurser. En kan også invitere andre utenfor menigheten til å gjøre spesielle oppgaver.
- Menighetens medlemmers deltagelse i planlegging av gudstjenesten, fortrinnsvis i teamarbeid. Prester og andre kirkelige ansatte er ressurspersoner i dette arbeidet.
- Kommunikasjon. Det er viktig at alt som formidles i en gudstjeneste (av forkynnelse, musikk, liturgi etc) har en språkform (det være seg tale, dans eller drama etc) som kommuniserer, er livsnært, ekte, relevant og har en gjenklang i menneskers liv.
- Innholdet i forkynnelsen må ha fokus på Ordet og være livsnært.
- Kreativitet og engasjement
- Forståelse av gudstjenestens innhold. Ved for eksempel bruk av menighetskurs, oversiktlige agendaer og at presten forklarer innholdet av gudstjenestens ledd underveis i selve gudstjenesten.
- Gudstjenesten som menighetens storsamling og fest for alle i menigheten, hvor det bør være fokus på fellesskapet med Gud og med mennesker.
- Liturgi: Liturgi er språk om Gud. Det er viktig at menigheten utvikler en bevissthet på at språk er forskjellig avhengig av alder, kjønn, tilhørighet og geografi. En må jobbe for at språket kan inkludere alle. Liturgien må også være dialogisk. Dialogen må ivaretas og videreutvikles i arbeidet med liturgier.

Uttrykksformer:

En endring som den beskrevne vil utfordre oss på å jobbe med uttrykksformer. Det er ikke bare det verbale som kommuniserer, god formidling har også andre elementer. Mange synes det er vanskelig å forstå gudstjenestens gang. Enkle virkemidler kan hjelpe denne forståelsen, samt gi et budskap flere dimensjoner. I arbeidet med formidling må man ta hensyn til lokal tilpasning med tanke på kultur og tradisjoner samt ressurser i stab og menighet. Følgende stikkord er viktige i et slikt arbeid:

- Språk
- Tydelighet
- Nærhet
- Naturlighet
- Kroppspråk
- Bruk av kirkerommet som ressurs i seg selv
- Bruk av symboler og estetikk.
- Bevegelse i kirkerommet; for eksempel bønnevandring eller at predikanten ikke alltid bruker prekestolen.
- Ritualer, symbolske handlinger
- Musikk: Varierte uttrykksformer må også gjelde for gudstjenestens musikalske uttrykk, for eksempel må man variere bruk av instrumenter.
- Levende og høytidelig.

Kompetanseheving:

Ved en overgang fra regelstyring til mål- og kompetansestyring blir både menighet og stab utfordret på uttrykksformer, teamarbeid og gudstjenesteprosesser. Det er derfor viktig at de kirkelige utdanningsinstitusjonene tar opp slike tema i sine utdanninger. Det vil også være viktig å ha kurs for både ansatte og frivillige. Ressurshefter til veiledning for en mål- og kompetansestyrt gudstjeneste vil være et godt hjelpemiddel.

Vedtak:

- 1. UKM mener tiden er moden for å igangsette arbeidet med en reform av gudstjenesteordningen i Den norske kirke. UKM ønsker derfor å anmelde spørsmålet om en reform av gudstjenesteordningen til behandling på Kirkemøtet.**
- 2. UKM ber om at Kirkemøtet, i påvente av en reform av gudstjenesteordningen, arbeider for større fleksibilitet innen gjeldende ordning.**
- 3. UKM ber Kirkerådet om å begynne forberedelsene til en reform av gudstjenesteordningen i påvente av at saken kommer opp på Kirkemøtet. I arbeidet med en reform av gudstjenesteordningen ønsker UKM å levere vedlagte tekst som et innspill.**